

Nr 77.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anslag till anläggningar för utnyttjande av vissa staten tillhöriga malmfyndigheter m. m.; given Stockholms slott den 29 november 1940.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över handelsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Fritiof Domö.

Utdrag av protokollet över handelsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 29 november 1940.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, SKÖLD, ERIKSSON, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER.

Chefen för handelsdepartementet, statsrådet Domö, anför efter gemensam beredning med cheferna för finans- och folkhushållningsdepartementen:

I skrivelse den 20 september 1940 till chefen för folkhushållningsdepartementet anhöll statens industrikommission, att frågan om utarrendering till Bolidens Gruvaktiebolag av vissa staten tillhöriga kopparfyndigheter måtte snarast upptagas till avgörande. Vid skrivelsen var fogad ett förslag till kontrakt mellan kommerskollegium för Kungl. Maj:t och kronan, å ena, samt Bolidens Gruvaktiebolag, å andra sidan, enligt vilket staten till bolaget för en tid av i runt tal tjugu år och på vissa villkor i övrigt upplät nyttjande-

rätten till inmutare- och jordägareandelarna i följande utmål inom Västerbottens län, nämligen inom *Bjurforsfältet* i Norsjö socken: Bjurfors utmålsgruva nr 1, Bjurfors utmålsgruva nr 2, Bjurfors utmålsgruva nr 3 och Örgruvan nr 52; inom *Adakfältet* i Malå socken: Adak nr 2, Adak nr 3, Adak nr 3 A och Adak nr 3 B; samt inom *Rävlidenfältet* i Lycksele socken: Rävli- den nr 2, Rävli- den nr 3, Rävli- den nr 4, Rävli- den nr 5 och Rävli- den nr 6.

Efter en redogörelse för Sveriges behov av och tillgång till koppar anförde industrikommissionen till motivering av sitt förslag följande:

Koppar utgjorde en nyckelvara icke bara för ammunitionstillverkningen utan även för ett antal betydande och ur försörjningssynpunkt viktiga industrier och anläggningsobjekt, och det hade därför synts kommissionen angeläget, att landets försörjning med koppar i görligaste mån stärktes. Enligt utredningar, som kommissionen verkställt i samarbete med kommerskollegium och Bolidens Gruvaktiebolag, föreläge även praktiska möjligheter att relativt snabbt nyttiggöra vissa staten tillhöriga kopparfyndigheter i Västerbotten och att därigenom utöka den rent inhemska produktionen med 3,000 à 4,000 ton årligen. Kommissionen, som övertvägt olika vägar för exploatering av ifrågavarande gruvor, hade ansett den rationellaste och mest ekonomiska utvägen vara, att staten på vissa villkor utarrenderade gruvdriften till Bolidens Gruvaktiebolag, vilket företag i samma trakter där fyndigheterna vore belägna hade en beprövad och välorganiserad gruvförvaltning och vid Rönnskär disponerade moderna smältverk för malmens förädling.

Det vid kommissionens skrivelse fogade förslaget till arrendekontrakt mellan Kungl. Maj:t och kronan samt Bolidens Gruvaktiebolag hade upprättats i samråd med kommerskollegium.

Sedan ärendet överlämnats till handelsdepartementet för beredning, har det av industrikommissionen framförda förslaget gjorts till föremål för ytterligare förhandlingar mellan å ena sidan kommerskollegium och kommissionen såsom företrädare för staten samt å andra sidan bolaget. Förhandlingarna hava bland annat åsyftat en förkortning av arrendetiden. Med skrivelse den 20 november 1940 har därefter industrikommissionen i samråd med kommerskollegium överlämnat ett nytt kontraktsförslag i ämnet under hemställan *dels* att kommerskollegium måtte bemyndigas att träffa uppgörelse med bolaget i enlighet med samma förslag, *dels ock* att erforderliga medel måtte anvisas till bestridande av å staten ankommande anläggnings- och anskaffningskostnader, som föranleddes av förslaget.

Enligt nu ifrågavarande förslag överlåter staten å Bolidens Gruvaktiebolag att intill utgången av år 1945 med ensamrätt verkställa brytning å förut omförmälda, staten tillhöriga malmfyndigheter inom Bjurforsfältet, Adakfältet och Rävli- denfältet. Överenskommelsen innebär, att bolaget för statens räkning ombesörjer driften vid ifrågavarande gruvor med skyldighet för bolaget att till statsverket redovisa det överskott, som uppkommer å verksamheten, sedan bolaget tillgodoräknat sig viss ersättning enligt i kontraktet närmare angivna grunder. Bolaget åtager sig att på statens bekostnad *dels* utföra erforderliga anläggningar för malmbrytningen vid gruvorna, *dels* omhändertaga malmens brytning, transport och anrikning, i förslaget med

ett gemensamt namn kallat legodriften. Behövlig krossning och anrikning skall i den utsträckning, som befinnnes möjlig och lämplig, ske i bolagets anrikningsverk. Därest komplettering av maskinutrustning, anordningar och byggnader erfordras härför, skall staten bestrida hälften av sålunda uppkommande kostnader. Staten skall vidare utan kostnad för bolaget tillhandahålla dispositionsrätten till de staten tillhöriga markområden, som erfordras för legodriften, inklusive för upplag, ledningar m. m. I den mån dispositionsrätt till av andra ägda markområden erfordras, skall staten träffa avtal därom. Bolaget skall uppgöra planer för de erforderliga nyanläggningarna och anskaffningarna ävensom för legodriftens ordnande, vilka planer skola av kommerskollegium godkännas, innan de bringas till utförande. De kostnader, som staten enligt vad nu sagts har att bestrida för utförande av anläggningar samt för anskaffande av maskiner, inventarier och transportmedel, skall staten betala till bolaget efter rekvisition. Bolaget förbinder sig att väl vårda och underhålla anläggningarna samt att enligt av kommerskollegium godkända planer sörja för en rationell gruvbrytning. Staten äger att genom vederbörligt ombud kontrollera bolagets uppgifter och beräkningar, uttaga kontrollprov av produkterna, taga del av resultaten av utförda gruvundersökningar samt kontrollera gruvbrytning, transport och anrikning. Underlåter bolaget att behörigen fullgöra sina åtaganden, kan överenskommelsen uppsägas av staten.

De kostnader, som enligt förslaget ankomma på statsverket, hava, enligt vad industrikommissionen anför, med nuvarande priser uppskattats till sammanlagt 1,855,000 kronor. Emellertid föreslår industrikommissionen att, med hänsyn till kostnadsberäkningarnas osäkerhet, beloppet avrundas till 2,000,000 kronor.

Det är i nuvarande läge av vikt, att åtgärder vidtagas för stegring av kopparproduktionen inom landet. De möjligheter, vilka härutinnan föreligga genom utnyttjande av de inom staten tillhöriga gruvfält befintliga malmförekomsterna, hava påpekats av 1938 års gruvsakkunniga (se X H T 1940, punkt 33). De sakkunniga hava därvid bland annat framhållit, att en produktionsökning krävde vissa nyanläggningar samt möjligen samarbete mellan staten och vissa enskilda företagare. Det förslag till samverkan mellan staten och Bolidens Gruvaktiebolag, som nu föreligger och vilket föregåtts av långvariga förhandlingar, har godkänts av bolagets styrelse. Även för statens del torde förslaget innebära en godtagbar lösning av det förevarande spörsmålet. Genom att tiden för nyttjanderättsupplåtelsen på sätt som skett begränsats till fem år får staten möjlighet att taga frågan om gruvfyndigheternas utnyttjande under förnyad omprövning inom en förhållandevis nära framtid. Jämväl i övrigt torde statens intressen få anses tillgodosedda. Staten har tillförsäkrats kontroll över gruvdriften, och dels härigenom dels ock genom i kontraktsförslaget intagen föreskrift därom, att bolaget skall sörja för en rationell gruvbrytning enligt av kommerskollegium

*Departements-
chefen.*

godkända planer, kan staten tillse att verksamheten bedrivs på ett sätt, som med hänsyn till omständigheterna vid varje tidpunkt är förenligt med statens önskningsar.

Då förhandlingarna, såsom nämnts, dragit ut på tiden, har det ansetts angeläget att, sedan ett avtalsförslag kommit till stånd, vilket sålunda borde kunna av statsmakterna godtagas, genomförandet av detta förslag icke fördröjdes. Kungl. Maj:t har därför — med begagnande av riksdagens medgivande att upplåta gruvfyndigheter (1932: prop. nr 40, r. skr. nr 56 och 1940: prop. nr 69, r. skr. nr 110) — den 22 november 1940 bemyndigat kommerskollegium att träffa uppgörelse med Bolidens Gruvaktiebolag i enlighet med förslaget i fråga. Såsom framgår av redogörelsen i ärendet är emellertid denna uppgörelse förenad med skyldighet för statsverket att tillhandahålla bolaget medel för utförande av anläggningar för malmbrytningen samt för anskaffande av vissa maskiner m. m. Ifrågavarande anläggningar och inventarier, vilka — med undantag av vissa kompletteringsmaskiner, som av bolaget, enligt vad statens industrikommission uppgiver, kostnadsberäknats till 150,000 kronor och till vilka staten skulle bidra med 75,000 kronor — skola bli statens egendom, beräknas draga en kostnad av i runt tal 2,000,000 kronor. Det torde vara nödvändigt, att ett särskilt anslag för ändamålet å detta belopp beviljas. Slutlig ställning till redovisningen av ifrågavarande investering behöver ej nu tagas. Kungl. Maj:t torde få meddela erforderliga föreskrifter angående redovisningen av uppkommande överskott på verksamheten.

Nyssnämnda belopp 2,000,000 kronor torde böra anvisas såsom reservationsanslag under fonden för förslag till statsverket samt uppföras å tilläggsstat till den löpande riksstaten. Framställning härom torde böra göras till den nu församlade riksdagen.

Jag vill i samband härmed nämna, att fråga uppkommit om överlåtelse till staten av Bolidens Gruvaktiebolag tillhöriga jordägareandelar i utmälen inom Adakfältet. En dylik anordning torde vara att föredraga framför den alternativa möjligheten, att arbetet inom berörda område bedrivs för statens och bolagets gemensamma räkning. För den händelse uppgörelse i först angivna hänseende kan träffas, torde den omedelbara utgiften i samband därmed komma att uppgå till cirka 25,000 kronor. Då beloppet rymmes inom det här förordade anslaget å 2,000,000 kronor, tillstyrker jag, att anslaget i fråga må, om och i den mån så erfordras, tagas i anspråk jämväl för nu omförmälda ändamål.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Anläggningar för utnyttjande av vissa staten tillhöriga malmfyndigheter m. m.* å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1940/41 under kapitalbudgeten, fonden för förslag till statsverket, anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 2,000,000.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen lämnar Hans Maj:t Konungen bifall samt förordnar, att proposition i ämnet av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

Nils Sehlberg.